

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО КИТАЙСКИ ЕЗИК ЗА VIII КЛАС (ИНТЕНЗИВНО ИЗУЧАВАНЕ)

I. ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ

В контекста на световните тенденции в икономически и политически план, при които Китайската Народна Република заема своето водещо място вече второ десетилетие, обучението по китайски език (КЕ), или *путунхуа*, става залог не само за лична реализация на пазара на труда на добре обучен ученик, но и за едно поколение от специалисти, които да послужат на България като проводници на необходимите знания и умения за един добър опит в посока бъдещото развитие на нашата страна.

Реализацията на младия китаист е твърде обещаваща, доколкото все повече китайски капитали навлизат в България, а Пловдив постепенно се превръща в център на Балканите за китайски инвестиции. Наред с това, древната ни история и уникална природа привличат все повече китайски туристи, за които са необходими добре подготвени екскурзоводи, познаващи не само езика, но и културата на този древен народ. Празнината по отношение на преводна китайска литература също следва постепенно да се запълни от преводачи с широк поглед върху най-разнообразни по стилистика текстове. Не на последно място, постоянната необходимост от устни преводачи и персонал с КЕ при повишения търговски обмен не оставя съмнение за успешната реализация на кадрите с този език за много години напред, като се има предвид че на него говори, чете и пише една четвърт от населението на света.

Какво представлява КЕ?

Отговорът на този въпрос обуславя както учебното съдържание, така и методиката на неговото преподаване в началния етап на овладяване.

Поради разнородни исторически причини КЕ се е развивал паралелно в две направления – устен и писмен КЕ, която особеност до голяма степен се наблюдава и до днес. Китайците пишат с йероглифи, а такава писменост не предава звуковата страна на думата. За записа на четенето на думите през целия XX век са разработени над 1700 системи и транскрипционни таблици. В крайна сметка, през 70-те години на XX век бива приета транскрипционната азбука пин-ин (Pinyin zimu), която ползва латински букви за предаването на китайски звукове. Пин-ин се явява несъмнено улеснение за напредналите в езика, но в началото изисква обособен уводен курс, в който да се овладее всеки отделен звук, тъй като повечето звукове не съответстват на латинската буква, която ги записва. Преходът към пълна йероглифна основа на езика се осъществява постепенно, минавайки през междинен етап на смесена употреба на двете писмености, до достатъчно пълното овладяване на йероглифната писменост, позволяващо по-нататъшното писане и четене на йероглифни текстове без фонетична опора.

Тоналният характер на КЕ се явява друго затруднение пред начинаещите, което следва да се отстрани още преди пристъпването към същинското изучаване на езика и китайското писмо. В *лутунхуа*, както се нарича държавният език на КНР, се използват четири тона, заедно с един нулев (неутрален). Това изисква от учениците да развият рефлекс, така че всяка една сричка да бъде произнасяна в тон. Подобна подготовка преди въвеждането на първите лексикални единици и първите йероглифи отнема около 60 учебни часа. Така в първите 3-4 седмици учениците първо изучават транскрипционната азбука пин-ин, фонетиката на КЕ, заедно с увод в йероглификата, който включва основните черти, от които се състоят йероглифите, както и базовите правила за калиграфско изписване и черторед.

Във втория етап на обучението се въвеждат стандартните четири основни езикови умения – говорене, слушане, четене и писане. Поради споменатата по-горе особеност в развитието на КЕ език отделно в устна традиция и писмена традиция, говоренето и слушането с разбиране се развиват с различна скорост от четенето и писането. Така например пълният курс по КЕ език предполага постепенното овладяване на 5500-6000 йероглифа, които в съчетания по двойки или тройки дават записа на различни думи и колокации. Преди да бъдат овладени тези йероглифи, четенето и писането се ограничават само в рамките на изученото.

В същото време, поради дългата си история (последните изследвания показват осемхилядна традиция), КЕ се е развил като изключително богат в лексикално отношение. Ако сравним количествено най-богатия досега двуезичен китайски речник - «*韩汉大词典*» („Голям корейско-китайски речник“), в който има 55 000 йероглифа и 450 000 думи и фрази с най-богатия тълковен „Речник на българския език“ - проект в 20 тома с предполагаем краен обем 160 000 думи, то можем да направим заключението, че по брой лексикални единици КЕ е около три пъти по-богат от българския език. Следва да се отбележи, че това богатство обхваща не само прилагателните и фразеологизмите, но и често употребяваните глаголи и съществителни.

Подобна особеност на езика диктува различен подход към преподаването на езиковите умения говорене и слушане и на езиковите умения четене и писане.

В настоящата учебна програма е залегнало разбирането за нуждата от натрупване на голям обем лексика и развиването на говорни умения отделно от ограничението на усвояваните йероглифи – оттам четенето и писането. За тази цел, съобразявайки се с възможностите на учениците в осми клас, се предлага строго разделяне на материала от достъпните китайски учебници, предоставяни по линия на Институтите Конфуций и Китайското посолство в България от допълнителните учебни пособия (учебници, софтуер, интерактивни сайтове и др.) и натрупването на базовия пласт лексика.

Осми клас е интензивен курс на обучение по КЕ, по време на който учениците придобиват основни знания за цялата езикова система и умения да общуват сравнително свободно на ограничен кръг теми, необходими в ежедневно общуване – приветствие, представяне, запознанство, изразяване на учтивост, благодарност, съгласие, несъгласие, извинение,

обмяна на пари, ориентация в населено място, настаняване, поръчване на храна и напитки, покупка на стоки от първа необходимост и др.

Настоящата учебна програма осигурява връзка с обучението и по другите предмети, включени в учебния план, за да се гарантира хармония в овладяването на знанията и уменията, допринасящи за цялостното развитие на ученика. Основните междупредметни връзки се осъществяват по предмети като аритметика, география и туризъм, философия, литература, история, физическа култура, музика, изкуства.

В основата на интензивното обучение по чужд език е разбирането за езика като най-важно средство за комуникация. Неговите цели са свързани с постигането на бърз, но траен и разгръщащ се учебен ефект.

Образователният процес в своята цялост води до два основни вида промени у учениците. Единият тип е свързан с резултатите – учениците усвояват знания и придобиват умения, които са им необходими при взимане на решения за бъдещите си професионална и/или академична реализация. Вторият тип се отнася до изграждането и израстването на личността на учениците и възпитаването в национални и общочовешки добродетели.

Учебната програма за осми клас с интензивно изучаване на КЕ е съставена на база определения според учебния план брой часове (648 часа).

II. Цели на обучението

Учебната програма за осми клас с интензивно изучаване на КЕ е насочена към обхватното усвояване на основите на езика по четирите езикови умения, като още в първата година се предполага учениците да получат здрава основа по фонетика и йероглифика и да достигнат до знания и умения, които позволяват относително свободно изразяване по важни за ежедневието теми.

В същото време, КНР работи върху изравняване равнищата на овладяване на КЕ с параметрите на Общоевропейската езикова рамка. В последните години е разработен нов стандартизиран изпит, наречен HSK (Hanyu Shuiping Kaoshi) – „Изпит за равнище по китайски език“, който се провежда два пъти годишно в изпитните центрове към Институтите Конфуций и представлява шест нива (A1-A2, B1-B2, C1-C2). Този изпит дава международно признат сертификат, а също се явява и безпристрастно външно оценяване на постиженията на учениците и работата на учителите.

В България има два Института Конфуций – към СУ „Св. Климент Охридски“ и ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“. Наличието на изпитни центрове позволява тестване на знанията и уменията на учениците и изисква в целите на обучението да бъдат до голяма степен ориентирани към учебното съдържание и видовете упражнения, залегнали във формата HSK. Така целта на обучението в осми клас е да се заложат граматичните основи на езика, да се придобие базова лексика, да се достигне до относително свободно изразяване по изучени теми, но също – да се достигне равнище A1-A2 по HSK, а до края на 12ти клас – до равнище C2.

III. Очаквани резултати		IV. Учебно съдържание:			
Я д р а	<u>(Колонка 2) Очаквани резултати на равнище УП</u>	<u>(Колонка 3) Очаквани резултати по теми (комуникативни ситуации)</u>	<u>(Колонка 4) Основни нови понятия (граматично-функционални категории)</u>	<u>Колонка 5 Контекст и дейности</u>	<u>Колонка 6 Междупредметни връзки</u>

С л у ш а н е	<p>Учениците трябва да умеят:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да разпознават всички китайски срички, техните инициали и финали, включително и ретрофлексните (-r) • Да определят тоновете, включително и след промяна при редуването им (сандхи) • Да определят ударението в състава на думата, а така също и фразовото ударение • Да улавят интонацията на фразата • Да разбират кратки диалози (2-3 реплики) по изучени теми, при скорост не по-ниска от 130 срички в минута, а така също всички въпроси и инструкции, давани от учителя в клас • Да разбират общото съдържание на езиков материал от 150-200 йероглифа, съставен в рамките на изучения материал, при скорост не по-ниска от 140 срички в минута, 	<p>Учениците трябва да притежават езикови знания и умения по следните теми, ориентирани основно към китайските реалии, като могат да ги използват адекватно в учебна обстановка и при реално общуване:</p> <p>А) Места за общуване:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дом • Училище и прилежащи части • Класна стая • Магазин • Пазар • Ресторант • Библиотека • Книжарница • Спортна зала или площадка • Поща • Книжарница 	<p>Учениците трябва да усвоят нови езикови знания и умения по следните аспекти:</p> <p>А) Фонетика:</p> <ul style="list-style-type: none"> • инициали и финали • срички • тонове и тонови сандхи • ударение в състава на думата • фразово (логическо) ударение • интонация <p>Б) Лексика:</p> <ul style="list-style-type: none"> • значенията и употребите на всичките думи от първа група (甲级词) (около 600) <p>В) Йероглифика:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да четат и пишат всичките йероглифи от първа група (甲级字) (около 400) <p>Г) Граматика:</p> <ul style="list-style-type: none"> • граматичните категории от първо равнище (甲级语法项目)(около 130 позиции): <p>Части на речта:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Съществителни 2. Думи-заместители 3. Глаголи 4. Прилагателни 5. Числителни 	<p>На учениците трябва да се предостави възможност:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да учат в сътрудничество помежду си, в приятна и предразполагаща творческите им възможности обстановка да слушат и четат автентични материали на китайски език • да работят с различни източници на информация, видео и аудио материали 	<p>1. Български език и литература</p> <ul style="list-style-type: none"> • Граматични категории и конструкции • Словоред • Речев етикет • Общуване в комуникативни ситуации • Умение за работа с текстове • Умение за работа с речник • Разширяване на познанията, свързани с национални традиции, обичаи и
---------------------------------	--	---	--	--	--

<p>съдържащ не повече от 1% непознати неключови думи (за значенията на които учениците могат да се досетят от контекста, или незнанието на които не пречи за разбирането на текста като цяло)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Закусвалня • Дом на приятел • Градски транспорт • Хотел • Поликлиника Б) Сфери на социално взаимодействие • Бит и ежедневие • Учебна дейност • Извънкласна дейност В) Теми за речева дейност • Представяне на себе си • Представяне на семейството • Представяне на стаите и предметите в дома • Представяне на приятел • Поздрав • Час по китайски език • Разговор по телефона • Пращане на обикновено писмо/колет • Пращане на електронно писмо • Питане за посока на движение • Питане за маршрут • Питане за разстояние • Питане за име и фамилия, възраст, височина • Избор и купуване на стока • Плащане за цена • Пазарене при покупка 	<ol style="list-style-type: none"> 6. Класификатори 7. Наречия 8. Предлози 9. Съюзи 10. Спомагателни думи 11. Междуметия 12. Звукоподражания Словосъчетания 13. По модели на синтактично свързване 14. По граматична функция Части на изречението 15. Тема 16. Рема 17. Допълнение 18. Определение 19. Определяемо 20. Предсказуемно обстоятелствено пояснение 21. Следсказуемно обстоятелствено пояснение; <p>овладяват се седемте вида:</p> <ul style="list-style-type: none"> -) 结果补语 -) 程度补语 -) 情态补语 -) 趋向补语 -) 数量补语 -) 介词补语 -) 可能补语 	<ul style="list-style-type: none"> • да работят индивидуално, по двойки и в групи • да общуват в ситуации, близки до реалните • да общуват с носители на езика • да изразяват и отстояват мнение 	<p>ценностна система</p> <p>2. Чужд език:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Методи за изучаване на чужди езици • Компенсаторна компетентност <p>3. Математика, информатика и информационни технологии</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сравняване на стойности • Логически разсъждения и изводи • Обществени науки и гражданско образование <p>4. География</p> <ul style="list-style-type: none"> • Местоположение на картата • Забележителности в Китай и България
---	--	---	--	--

<p>Г о в о р е н е</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Да изговарят всички китайски срички, като сравнително правилно произнасят и редуват тоновете • Да поставят правилно ударението в състава на думата и фразовото ударение • Да проведат прост разговор, като спазват разпределението на паузите и естествената интонация на фразите • Да отговарят на всички въпроси на учителя и да задават всички видове въпроси в час • Да опишат, с или без насочващи въпроси, тематична картинка или серия от картинки, разкриващи една тема • Да преразкажат на китайски кратко и най-общо съдържанието на прослушан 	<ul style="list-style-type: none"> • Разговор за астрономическото време 	<p>Типове изречения</p> <p>22. По граматична структура</p> <ul style="list-style-type: none"> • Просто изречение • Сложно изречение <p>23. По тип сказуемо</p> <p>24. По функция</p> <p>Особени типове изречения</p> <p>25. „是”字句 – изречения с глагола „съм”</p> <p>26. „有”字句 – изречения с глагола „имам”</p> <p>27. „把”字句 – изнесено допълнение</p> <p>28. “被”字连动句 – страдателен залог</p> <p>29. 比较句 – употреба на сравнения при характеристики на съществителни и глаголи</p> <p>30. Изразяване на еднаквост/различност:</p> <p>跟 一样; 跟 不一样</p> <p>31. 连动式 – изречения със спомагателен и основен глагол</p> <p>32. 兼语句 – изразяване на подкана, заповед или молба</p> <p>33. 除了 以外 – обособяване на темата или допълнението чрез думата „освен”</p> <p>34. 是 的 – изразяване на страдателност за място, време или начин на придвижване</p>		
--	---	--	--	--	--

	<p>текст по изучени теми с дължина 300-400 йероглифа</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Обсъждане на китайския език • Броене 	<p>Въпросителни изречения Конструкции с числителни Емфатични местоимения</p>	<p>собствено мнение</p> <ul style="list-style-type: none"> • да прилагат 	<ul style="list-style-type: none"> • Общество, граждански права и
--	--	---	--	---	--

<p>Ч е т е н е</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Да четат на глас всички китайски срички, записани с помощта на латинизираната азбука "пинин", като ги произнасят ясно и правилно редуват тоновете • Да четат на глас без фонетична опора (срички с тонове или само тонове) всички изучени йероглифи • Да четат на глас йероглифни текстове, като сравнително правилно редуват тоновете, слагат ударения, паузи, говорят с интонация близка до естествената • Да четат на глас йероглифен текст от описателен характер с фонетична опора (срички с тонове или само тонове), по изучени теми, с дължина 400-500 йероглифа, без нови думи и нова граматика, със скорост не по-малка от 100 йероглифа в минута • Със скорост от около 100 йероглифа в минута да четат наум с разбиране йероглифен текст, съставен по теми и 	<ul style="list-style-type: none"> • Сумиране на пари • Молба за отсъствие • Уговаряне на среща • Покана • Гостуване • Разговор за любимите неща • Поръчване на ястие в ресторант • Даване или вземане на предмет назаем • Качване и слизане от транспортно средство • Изпращане • Посрещане • Снимане • Настаняване във влак • Пътуване в градски и извънградски транспорт • Пристигане в непознат град, ориентация и настаняване в хотел/общезитие • Присъствие на спортна среща; коментиране на състезанието • Излет в града/извън града • Представяне на основни български и китайски забележителности 	<p>Форми на глаголите Сложно изречение Д) Граматични конструкции:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Представяне и обяснение: “是”字句 2. Въпрос (1): 陈述句+吗? 3. Отрицание (1): 不+动词+宾/不+形容词 4. Определение към име: 定语+中心语 5. Въпрос (2): 特指文句 6. Притежание: “有”字句/“放着” 7. Числителни: редни, бройни, цени, номера, часовник 8. Признак на субект: 形容词谓语句 9. Определение към сказуемото (状语) 10. Въпрос (3):呢? 11. Извършване на действие: (主语+) 动词 (+宾语)呢 12. Място на извършване на действие: 在/到+处所词+动词 13. Време на извършване на действие: 时点词+动词 14. Действие, извършващо се в момента: 正在+动词+呢 	<p>поведенчески модели, присъщи на носителите на езика</p> <ul style="list-style-type: none"> • да осъществяват самоконтрол и самооценка • да прилагат компенсаторни стратегии • да участват в учебни игри • да развиват способността си да се учат 	<p>отговорности</p> <ul style="list-style-type: none"> • Национална идентичност, межкултурни връзки • Образование и професии • Природни науки и екология • Знания за човешкото тяло • Здравословен и природосъобразен живот • Опазване на природата • Научно-технически прогрес
--	---	--	---	---	--

<p>граматика от изучения материал, съдържащ не повече от 1% непознати неключови думи, като разбират над 90% от съдържанието</p> <p>Със скорост от около 120 йероглифа в минута да четат с разбиране йероглифен текст по изучени теми, съставен по граматика от изучения материал, съдържащ не повече от 2% непознати неключови думи, като разбират над 80% от съдържанието</p>		<p>15.Субстантивни съчетания с 的: “的”字词组</p> <p>16. Даване и вземане: (主语) + 动+宾语₁+宾语₂</p> <p>17. Броене на предмети и действия: 数词+量词+名词/动词+数词+量词</p> <p>18. Единствено и множествено число на местоимения</p> <p>19.Степен на признак: 形容词的重叠</p> <p>20.Въпрос (4): 特指疑问词+呢/吗?</p> <p>21. Въпрос (5): 句子+疑问语气</p> <p>22. Въпрос (6): “好吗”“行吗”等</p> <p>23. Въпрос (7): 正反问句</p> <p>24.Цел на движение: 来/去+处所/地名+动词+宾语</p> <p>25.Посока на движение: 往 + 方向 + 走/跑/等等</p> <p>26. Начин на действие: 主语+状语+动词+宾语</p> <p>27. Отстояние от обект:.....离/</p>	<ul style="list-style-type: none"> • как да учат • да работят със справочни материали • да участват в “пин-ин”-чатрумове с връстници, носители на езика • да се подготвят и явяват на изпити за придобиване на езикови сертификати 	<p>5. Изкуства</p> <ul style="list-style-type: none"> • Младежка култура • Разучаване на песни на китайски език • Стихове, гатанки, скоропоговорки • Калиграфия • Изрязване на хартия • Оригами <p>6. Домашен бит и технологии</p> <ul style="list-style-type: none"> • Използване на Интернет • Прием на китайска телевизия CCTV-4 и CCTV-9 <p>7. Физкултура и спорт</p> <ul style="list-style-type: none"> • Спортове, състезания, олимпиади • Известни спортисти <p>Възпитание на състезателен дух и чувство</p>
--	--	---	--	---

<p>П и с а н е</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Да записват всички китайски срички с "пин-ин", като отбелязват и тоновете • Да изписват калиграфски правилно изучените йероглифи – с правилни черти и в правилен ред • Да пишат под диктовка йероглифи със скорост не по-ниска от 10 йероглифа в минута • Да преписват йероглифи със скорост 15-18 знака в минута • Да съставят план на прочетен или прослушан текст <p>Да съчиняват прости бележки, молби, писма за лична кореспонденция</p>		<p>到.....+ 距离</p> <p>28. Глаголи във функция на определение към имена</p> <p>29. С числителни, означаващи периоди от време</p> <p>30. Въпроси и отговори за възраст</p> <p>31. Въпрос (8): 多+形容词</p> <p>32. Дати, названия на дните от седмицата, интервалите от време по часовника</p> <p>33. Изразяване на деепричастие: S + V¹ + 着 + (O¹) + V² + O²</p> <p>34. Сегашно и минало продължително време: S + 地名 + V + 着</p> <p>34. Минало свършено време с 了 и 没</p> <p>35. Преизказно наклонение в минало време: (O) + S + V + 过 + (没有)</p> <p>36. Конструкции за бъдеще време: 要 了; 就要 了; 快要 了; 快 了</p> <p>37. Изразяване начин на извършване на действието: лесно, рано или бързо с помощта на 就 или трудно, бавно и късно с помощта на 才</p> <p>38. Изразяване на намерение за продължаване на действието след момента на говорене: (O) + S + V + 了 + 时间 + 了</p>	<p>за екипност</p>
--	---	--	---	--------------------

1. Искане на съгласие от други хора: 能/可以+动+宾语+吗?
2. Необходимост, надежда и възможност: 主语+会/要/能/想+动词+宾语
3. Отрицание (2): 没/没有+动词; 还没有.....呢
4. Въпрос (9): (是) A 还是 B? (A или B); отговор – A 或者 B (A или B)
5. Предикативно съчетание в сказуемна функция (主谓谓语句)
6. Степен на признака: 有一点(儿) + 形容词; 形容词+了+(一)点儿
7. Сравнение (1): 形容词+(一)点儿
8. Промяна на ситуацията (1): -.....了
9. Промяна на ситуацията (2): -.....了
10. Завършване на действие(1): 动词+了
11. Минало в бъдещето: 动词₁+了
12. 宾语+动词₂+宾语
12. Посока на действието: 介词(往、向)+方位词+动词

14. Местонахождение: 方位词组 + 有 + 人/物 ; 方位词组 + 是..... ; 人/物 + 在 + 方位词组

15. Названия на интервали от време

16. Количествени определения за продължителност на действието: 主语 + 动词 + 时段词语 + 了

17. Необходима продължителност на действие във времето: 主语 + 动词 + 要 + 时间

18. Словоред на думи за време и място

19. Продължителност на действието във времето: 主语 + 动词 + (了) + 时间补语 + (的) + 宾语

20. Съществуване, появяване или изчезване на обект: 处所词 + 动词 + (数量词 +) 名词

21. Степен на признака: 不 + 形容词₁ + 不 + 形容词₂

22. Поредност на действие: 主语 + 是第.....次 + 动词 + 宾语

23. Начало и край на действие: 从 16 时间/处所词) + 到 (时间/处所词)

24. Е) Функционални категории, разпределени в тематични

		<p>Изрази от обществения живот</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Приветствие 2. Поздрав 3. Представяне 4. Благодарност 5. Сбогуване 6. Прощаване с домакин 7. Изпращане и посрещане 8. Пожелания 9. Приветстване с добре дошъл 10. Покана 11. Уговаряне на среща <p>Описание на обективна ситуация</p> <ol style="list-style-type: none"> 12. Обяснение на детайли от ситуация 13. Външно описание на лице, предмет или явление 14. Съобщаване на нова информация 15. Препредаване на информация 16. Припознаване на предмет 17. Искане на справка <p>Изрази, свързани с рационално поведение</p> <ol style="list-style-type: none"> 18. Потвърждение и непотвърждение 19. Отказ 20. Признаване и непризнаване на факт 21. Способност и неспособност 		
--	--	--	--	--

		<p>22. Възможност и невъзможност 23. Знание и незнание на факт 24. Похвала 25. Оценка на предмет или факт 26. Обобщение 27. Обещание 28. Извинение 29. Признаване на грешка</p> <p>Изразяване на чувства и субективни оценки</p> <p>30. Харесване и нехаресване 31. Радост и огорчение 32. Желание и нежелание 33. Удовлетворение и неудовлетворение 34. Съжаление, разкаяние 35. Обич 36. Надежда 37. Безпокойство 38. Опасение 39. Неувереност 40. Предположение 41. Притеснение 42. Съжаление</p> <p>Изразяване на подбуждане към действие</p> <p>43. Искане 44. Молба 45. Настоятелна молба 46. Предложение 47. Предупреждение 48. Отправяне на предизвикателство</p>		
--	--	---	--	--

			49. Подкана 50. Подаване на сигнал за бедствие Стратегии за социално взаимодействие 51. Започване на разговор 52. Искане на потвърждение 53. Оттегляне от разговор 54. Приключване на разговор		
--	--	--	--	--	--

V. Специфични методи и форми на оценяване

Предложените методи и форми за оценяване на постиженията и критериите за оценка имат препоръчителен характер.

Проверката и оценката на крайните резултати от обучението е подчинена на целите, подробно описани в Колонка 2 – Очаквани резултати на равнище учебна програма.

Спецификата на обучението в VIII клас изучаване на китайски език като първи чужд език (ЗП), изисква провеждането на уводен курс в рамките на общия брой часове, с продължителност 4 седмици (72 учебни часа). Уводният курс следва да завърши с комплексен изпит, като критериите за оценка на постигнатото по дейности са следните:

СЛУШАНЕ:

Оценяват се уменията на учениците:

- да различават инициалите и финалите, както на отделно произнесена сричка, така и в съчетанията от две и повече срички
- да различават тоновете, както на отделната сричка, така и в съчетанията от две и повече срички
- да разбират на слух изучените думи и изрази
- да дават алтернативен отговор на твърдение (алтернативен въпрос) по съдържанието на картинка или прослушан текст

ГОВОРЕНЕ:

Оценяват се уменията на учениците:

- да изговарят ясно инициалите, финалите и тоновете на отделната сричка и да редуват правилно тоновете на съчетанията от две и повече срички, да спазват разпределението на паузите и интонацията на фразите
- да изговарят правилно изучените думи и изрази

ЧЕТЕНЕ:

Оценяват се уменията на учениците:

- да четат на глас правилно и ясно всички срички на "пин-ин" (отделни и в съчетания)
- да разбират при четене изучените думи и изрази, независимо дали са записани с "пин-ин" или с йероглифи

ПИСАНЕ:

Оценяват се уменията на учениците:

- да записват правилно под диктовка с азбуката "пин-ин" отделни срички и съчетания от две и повече срички, като отбелязват и тоновете
- да записват калиграфски правилно йероглифите (чертите и техните съчетания), като разполагат правилно и съразмерно елементите на изучените йероглифи
- да записват изучените думи и изрази с йероглифи по транскрипция с "пин-ин", и обратното
- да отличават смислоносещия ключ от останалата част в изучените йероглифи

Вторият, основен етап от обучението, с продължителност останалите 24 седмици, следва да включи два комплексни изпита по всички изучавани аспекти: един, междинен в края на първи срок и един в края на годината – през последната седмица. Компонентите от тези изпити и критериите за оценяване са следните:

СЛУШАНЕ:

Оценяват се уменията на учениците:

- да различават на слух сричките (инициалите, финалите и тоновете) в потока на речта
- да изберат една картинка от три, четири варианта – като отговор на прослушано твърдение, касаещо съдържанието им
- да разбират съдържанието на прослушано изречение, текст или кратък диалог
- да разбират всички въпроси на учителя

ГОВОРЕНЕ:

Оценяват се уменията на учениците:

- да изговарят ясно и правилно всички срички и техните съчетания
- да изговарят изучените думи и изрази правилно и ясно
- да четат на глас с необходимата скорост йероглифен текст без фонетична опора
- да опишат, с или без насочващи въпроси, тематична картинка или серия от картинки, разкриващи една тема
- да преразкажат накратко или отговарят на въпроси по текст с описателен характер
- да съставят диалог или опишат дадена ситуация по зададена тема или по картинка
- да отговарят адекватно на всички въпроси на учителя

ЧЕТЕНЕ:

Оценяват се уменията на учениците:

- да четат всички възможни срички, записани с “пин-ин” (инициалите, финалите и тоновете)
- да разпознават бързо йероглифите, разбирайки и значението им, като четат наум текстове с необходимата скорост и разбиране
- да разбират основната информация от прочетен текст
- да изберат отговора (от три, четири варианта) на въпрос по съдържанието на прослушано или прочетено изречение или кратък диалог
- да изберат правилната от дадени три, четири думи, употребена с най-честотното си значение, с която да запълнят пропуск в изречение
- да изберат алтернативен отговор на твърдение по съдържанието на прочетен или прослушан текст

- да изберат граматически правилното изречение от три, четири варианта

ПИСАНЕ:

Оценяват се уменията на учениците:

- да записват с "пин-ин" (инициали, финали и тонове) всички непознати думи
- да подреждат правилно в изречение поредност от думи
- да вписват отделни йероглифи (служебни думи или част от думи) в текст с пропуски без даден списък
- да пишат йероглифите в правилна калиграфска последователност и с необходимата скорост под диктовка и при преписване
- да пишат частична диктовка, като вписват в текст с пропуски думи с йероглифи с необходимата скорост
- да пишат цялостна диктовка на изречения или свързан текст с йероглифи, с необходимата скорост
- да пишат съчинение до 120 йероглифа по предварително изучена тема
- да правят писмен превод от български на китайски език (и обратно) на думи, словосъчетания, прости и сложни изречения и текстове до 120 йероглифа по предварително изучена тема

Оценката в края на VIII клас следва да се формира по следния начин:

- А. 40% - от постиженията в края на първи срок, както следва:
- 10% от класното след уводния курс;
 - 10% от класното в края на първи срок;
 - 10% от междинните контролни;
 - 10% от системните постижения, като работа в часа, изпълнение на домашни работи, устни изпитвания;
- Б. 60% - от постиженията в края на втори срок, както следва:
- 30% от изпита в края на първи срок;
 - 10% от междинните контролни;
 - 10% от системните постижения, като работа в часа, изпълнение на домашни работи, устни изпитвания;
 - 10% от компонента домашно четене – задача за индивидуална работа, която се състои от писмен превод на зададен текст (през втори срок 10 страници) на китайски език, преразказ на текста, както и работа по двойки с разиграване на диалог по изучена тема.

Рецептивното речево поведение (слушане и четене) се проверява и оценява чрез:

- задачи с алтернативен отговор
- задачи с избираем отговор, който се маркира

- задачи за комбиниране, включващи също и устни или писмени отговори, които се оценяват само като съдържание
- въпроси към прослушан или прочетен текст

Продуктивното речево поведение (говорене, писане) се проверява и оценява чрез:

- комуникативно-функционални задачи (обяснение на съдържанието на тематична картинка или серия от картинки, пресъздаване на комуникативни ситуации)
- отговори на въпроси към текст (устни, писмени)
- четене на глас
- преразказ
- съчинение (писмено)
- диктовки

Всички писмени изпитвания се извършват чрез 100 точкови тестове, приведени към шестобалната система, по формулата на МОМН за привеждане на резултатите на чуждестранните студенти в България към шестобалната система:

$$Y = \frac{3 \times X + 3 (\max - 2\min)}{\max - \min}$$

където Y е търсената оценка по шестобалната система, X е оценката по точковата система. MAX е максималният брой точки; MIN е минималният брой точки. Минимумът е 60% от общия брой точки. Поради спецификата на китайския език и по-точното оценяване на знанията и уменията на учениците е възприета точковата система на изпитване, съобразена с изискванията на Министерство на образованието на КНР спрямо изучаващите китайски език.

Пример - при изкарани 93 точки от 100 крайният резултат ще бъде 5,475:

$$Y = \frac{3 \times 93 + 3 (100 - 2 \times 60)}{100 - 60} \quad \Bigg| \quad \frac{279 - 60}{40} \quad \Bigg| \quad \frac{219}{40} = \mathbf{5,475}$$

По така оформената формула, при стоточкова система на изпитване всяка точка ще съответства на:

1 - 59	слаб	(2:000)	67 68 69	добър	(3:525) (3:600) (3:675)	80 81 82	много добър	(4:500) (4:575) (4:650)	93 94 95	отличен	(5:475) (5:550) (5:625)
60 61 62 63 64 65 66	среден	(3:000) (3:075) (3:150) (3:225) (3:300) (3:375) (3:450)	70 71 72 73 74 75 76 77 78 79		(3:750) (3:825) (3:900) (3:975) (4:050) (4:125) (4:200) (4:275) (4:350) (4:425)	83 84 85 86 87 88 89 90 91 92		(4:725) (4:800) (4:875) (4:950) (5:025) (5:100) (5:175) (5:250) (5:325) (5:400)	96 97 98 99 100		(5:700) (5:775) (5:850) (5:925) (6:000)

VI. Методически указания

Предложените методически указания за работа и прилагане на учебната програма носят препоръчителен характер.

Обучението по китайски език като първи чужд език в VIII клас (ЗП), се осъществява в рамките на предвидените 648 учебни часа, разпределени в 36 седмици по 18 учебни часа седмично. Обучението се разделя на два етапа, във всеки от които се открояват по няколко аспекта:

1. Първи етап - уводен курс (първите 4 седмици, 72 учебни часа):

- Практическа фонетика и транскрипция "пин-ин"
- Йероглифика – овладяване на основните черти, които изграждат всички китайски йероглифи
- Овладяване на връзката пиктограма – сложен йероглиф – опростен йероглиф
- Овладяване на основни ключове
- Овладяване на базовите правила на калиграфско изписване

Препоръчва се следното съотношение между часовете по отделните аспекти (при общ хорариум 72 уч. ч.): 57 уч. ч. за упражнения по фонетика и "пин-ин" и 25 уч.ч. за йероглифика.

2. Втори етап - основен курс (останалите 32 седмици, 576 учебни часа):

- Обща подготовка – лексика, граматика, писане
- Слушане с разбиране
- Говорене
- Четене с разбиране

Препоръчва се следното съотношение между часовете по отделните аспекти (при общ хорариум 576 уч. ч.):

- Обща подготовка – 320 уч. часа (по 10 часа седмично за 32 седмици)
- Слушане с разбиране – 128 уч. часа (по 4 часа седмично за 32 седмици)
- Говорене – 64 уч. часа (по 2 часа седмично за 32 седмици)

- Четене с разбиране – 64 уч. часа (по 2 часа седмично за 32 седмици)

Образователното съдържание на уроците по **Обща подготовка** включва следните елементи:

- Натрупване на езикови знания
- Развиване на комплексни умения за слушане, говорене, четене, писане
- Изграждане на комуникативни умения

Задачата на уроците по Обща подготовка е да обвържат тези три компонента, като главната цел е на основата на обяснение и упражняване на езиковите знания (фонетика, граматика, йероглифика, лексика), посредством тренировка на уменията за слушане, говорене, четене, писане да се развият комуникативните умения на учениците.

В рамките на общата подготовка се предвиждат часове по **Четене**. Основната задача на уроците по Четене е да се издигне способността на ученика да чете наум и осмисля съдържанието на текст, като същевременно се постигне и определена скорост на разпознаване на йероглифите. Все пак на този етап, в началния период на обучение, при ограничения лексикален запас, с който разполагат учениците, прекомерното преследване на скорост на четене може да доведе до нежелателни последици, като подкопае вярата на учениците в собствените им сили.

В рамките на общата подготовка се предвиждат часове и по **Разговорен език**, които включват следните компоненти:

- Четене на глас (диалози, текстове)
- Говорене (декламиране на поетични произведения, преразказ, устно съчинение, пеене на песни)

Уроците по **Слушане** включват елементите:

- Различаване на звуковете на слух: инициали, финали, тонове, срички
- Диктовка на "пин-ин": цялостна (изречения, свързан текст) или частична (запълване на пропуснати инициали, финали, тонове или цели срички с буквен запис "пин-ин")
- Задачи с избиране на правилен отговор (от три, четири варианта) на въпрос към прослушано изречение, диалог или текст
- Задачи с алтернативен отговор (вярно, невярно) на твърдение по отношение на прослушано изречение, диалог или свързан текст (подходящо за уводния курс)

При работата с учениците е целесъобразно да се спазват основните принципи на комуникативния и когнитивния подход:

- Ученикът е в центъра на учебния процес, а учителят го направлява

Целта е да се мобилизира активността и инициативата на учениците, като се предизвика у тях желание за себеизразяване, да се стимулира пълноценното им участие в учебния процес. Огромната част от учебното време в клас трябва да е посветено на изявите на учениците.

- Приложен характер

Основата задача на обучението по китайски език в училище е не толкова да се насаждат езикови знания, колкото да се развиват езикови умения. Това се отнася с особена сила за началния етап, в който се набляга на упражненията. Езиковите знания се обясняват кратко и сбито, особено по граматика. Учителят повече показва, отколкото говори, опирайки се максимално върху нагледен материал, използва формули, графики, картини, движения, пантомима, за да накара учениците максимално бързо да усетят и осмислят граматичната конструкция. В клас се пресъздава реалният езиков контекст, за да могат учениците бързо да вникнат в изучаваното съдържание, и едва след осмислянето на новия материал вече може да се започне с упражненията. У учениците се създава усещане за реалност, те се водят и насочват с помощта на многобройни, ефективни упражнения, включително за осмисляне, запомняне на материала, помага им се да намерят правилната стратегия за усвояване на материала (като например използване на картончета за запомняне на йероглифите), оптимална стратегия за социално взаимодействие, активно се развиват езиковите им умения за слушане, говорене, четене, писане.

- Ориентация към социално взаимодействие

Целесъобразно е да се позволи на учениците да развиват социално-комуникативните си умения в съответствие с техните реални потребности. Дори да става въпрос за езикови знания, пак може да се позволи на учениците да вземат участие, като се минимизира учителският монолог. Примерите за употреба на новата дума или конструкция са най-ефективни ако съответстват на интересите на учениците, ако са обвързани с техния живот, учение, социално и битово обкръжение, за да могат те лесно и непринудено да ги усвоят, след което да могат да ги използват и в реалния живот.

В клас на този етап е целесъобразно да се говори максимално на китайски език.

Преводът от и на КЕ, заедно с преразказа на китайски език, могат да се ползват от учителя, но само като помощно средство или за проверка на правилното осмисляне на материала, а не като цел.

Като помощно средство за обучение в клас и като домашно задание е целесъобразно да се включват и различните съвременни постижения на техниката, като възможността да се приема китайска телевизия, да се гледат видеозаписи, да се слушат автентични аудиозаписи, да се използват възможностите на интернет (обучителни сайтове, езикови програми, сайта за видеосподеляне <http://www.youku.com/>, игри и др.).

Целесъобразно е да бъдат утвърдени и конкретни учебни програми по отделните аспекти, а също и съответния за всеки от тях комплект от учебници, учебни тетрадки, книги за учителя (съдържащи не само примерни методически разработки на отделните уроци, но и детайлни указания и допълнителни идеи за работа към всяка учебно-методическа единица), звуко- и видеозаписи, помощни и нагледни материали (сборници с учебни текстове, христоматии, речници за граматични конструкции (вкл. по словообразуване), организирани по теми и функционални категории, учебни двуезични речници, компютърни програми и др.). На този етап в сферата на средното образование се използват учебните системи „учи китайски с мен“ («跟我学汉语»), „Съвременен китайски език“ («当代汉语»), „Китайски език за начинаещи“ («初极汉语课本»), „Изучаваме с радост китайски език“ («汉语快乐»), „Курс по китайски език“ («汉语教程»). Всяка една от тези системи

отговаря на параметрите на изпита HSK, в същото време нито една не е достатъчно подходяща за българи, изучаващи интензивно езика. Препоръчително е да се подбере учебна система, която най-бързо въвежда базовата граматика (в това отношение преимущество е изцяло за системата „Китайски език за начинаещи“ («初极汉语课本»)), като се добавя паралелно най-съвременна лексика както от останалите системи, така и от интернет ресурси, медии и помагала.

Изпитните материали по **Слушане**, участващи във формирането на годишната оценка, е най-добре да се възпроизвеждат на аудиозапис. Само така може да се гарантира необходимото качество и скорост на прочита, да се елиминира необходимостта от повтаряне, допустимо при рутинните упражнения и контролни работи през годината.